

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง "การสื่อสารกับการสังคมประกิตด้านวัฒนธรรมทางจิตใจของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" นี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิด 4 แนวคิดมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์โดยจะแยกอธิบายและกล่าวถึงความสัมพันธ์ของแนวความคิดต่าง ๆ ดังนี้

- แนวความคิดเกี่ยวกับช่องทางการสื่อสาร
- แนวความคิดเกี่ยวกับการสังคมประกิต (Socialization)
- แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม
- แนวความคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น

แนวความคิดเกี่ยวกับช่องทางการสื่อสาร

ช่องทางการสื่อสารสามารถแบ่งได้หลายประเภทแต่ที่จะนำมากล่าวในงานวิจัยนี้ คือ ช่องทางการสื่อสารที่แบ่งตามระดับการวิเคราะห์ เมื่อแบ่งตามระดับการวิเคราะห์ ช่องทางการสื่อสารจะมี 2 แบบคือ

1. ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล คือช่องทางการสื่อสารที่เป็นสื่อระหว่างบุคคล เป็นช่องทางการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข่าวสารแบบซึ่งหน้าระหว่างบุคคล หรือมากกว่า 2 คนขึ้นไป เช่น การอบรมต่าง ๆ , พ่อแม่สอนลูก, เพื่อนบอกเพื่อน เป็นต้น
2. ช่องทางการสื่อสารมวลชน คือช่องทางการสื่อสารที่เป็นสื่อมวลชน เป็นช่องทางการสื่อสารที่สามารถทำให้แหล่งสารหรือผู้ส่งสารที่ประกอบด้วยบุคคลคนหนึ่ง หรือบุคคลไม่กี่คนสามารถส่งสารไปยังผู้รับสารเป้าหมายจำนวนมาก ๆ ได้ ช่องทางการสื่อสารที่เป็นสื่อมวลชนก็ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์

แนวความคิดเกี่ยวกับการสังคมประกิต

คำว่า "การสังคมประกิต (Socialization)" (พัชนี เขยจรรยา และประทุม ฤกษ์กลาง, 2531) มีผู้เรียกใช้ในภาษาไทยแตกต่างกันออกไป เช่น การขัดเกลาทางสังคม (สุพัตรา สุภาพ, 2531) การอบรมบ่มนิสัย (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2520) การสังคมกรณ์ (เสรี วงษ์มณฑา, 2531) การเรียนรู้ทางสังคม (ชัยพร วิชาวุธ, 2525) และการอบรมให้รู้ระเบียบสังคม (บพาลี ฐิติวัฒนา, 2523) ซึ่งคำต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนหมายถึง การให้การเรียนรู้แบบแผนความประพฤติ ความเชื่อ และบรรทัดฐานของสังคมที่เด็ก ๆ นั้นจะเข้ามามีส่วนร่วมเป็นสมาชิก การเรียนรู้แบบนี้นอกจากจะทำให้สมาชิกใหม่คือเด็กได้เรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมแล้ว ยังเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งให้สืบทอดไว้กับคนอีกรุ่นหนึ่งอีกด้วย (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2520) มีผู้ให้ความหมายของคำว่า "การสังคมประกิต" (Socialization) ไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

อเล็กซ์ ทิธอ (Alex Thio, 1986) ได้กล่าวไว้ว่า "การสังคมประกิต คือกระบวนการที่สังคมถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่บุคคล เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม การสังคมประกิตจะทำให้เด็กได้กลายเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อดการพัฒนาบุคลิกภาพทัศนคติตลอดจนพฤติกรรมต่าง ๆ ของเขา"

เดวิท เอ กาสลิน (David A. Gaslin ไม่ระบุปี อ้างถึงในรศภา ชูพิกุลชัย, 2522) ให้ความหมายว่า "การสังคมประกิตเป็นกระบวนการ 2 ลักษณะ คือเป็นกระบวนการที่มีทั้งผู้รับการเรียนรู้ทางสังคม และผู้ให้การเรียนรู้ทางสังคมซึ่งพิจารณาได้ทั้งในบุคคลคนเดียว หรือเป็นกลุ่ม"

แจ๊ค นอบบ์ (Jack Nobbs, 1983) กล่าวว่า "การสังคมประกิต คือ กระบวนการที่บุคคลเรียนรู้เพื่อที่จะเป็นสมาชิกของสังคม และเป็นกระบวนการที่ยาวนานตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา"

จอห์น เอ. ไครเซอร์ (John A. Claiser ไม่ระบุปี อ้างถึงใน วิชา ชูพิทูลชัย, 2522) กล่าวว่า "เป็นแหล่งพัฒนาการของแต่ละบุคคลใน ฐานะที่เป็นตัวประกอบทางสังคม และเป็นส่วนหนึ่งในสังคม"

อัครพล มุขนาค, ชลธิชา ศาลิคุปต์ และเรือนแก้ว ภัทรานุประวัตติ (2533) กล่าวว่า "การสังคมประกิตหมายถึง การอบรมให้บุคคลรู้ระเบียบ ของสังคมเรียนรู้วิถีชีวิต เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม และเป็นผลให้บุคคลมี การพัฒนาบุคลิกภาพตามแนวที่สังคมต้องการ เพื่อให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกัน ด้วยความราบรื่น ซึ่งการสังคมประกิตเป็นไปได้ทั้งทางตรง และทางอ้อม"

พิทยา สายหู (2529) กล่าวว่า "การสังคมประกิต คือ กระบวนการ ที่สังคมหรือกลุ่มสั่งสอนโดยตรง หรือทางอ้อมให้ผู้ที่จะ เป็นสมาชิกของ กลุ่มได้เรียนรู้ และรับเอาระเบียบวิธี กฎเกณฑ์ ความประพฤติ และคุณค่าต่างๆ ที่กลุ่มนั้นได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤติและความสัมพันธ์ของสมาชิก ของสังคม"

เสรี วงษ์มณฑา (2531) กล่าวว่า "เป็นกระบวนการเตรียมมนุษย์ เข้าสู่สังคมในแต่ละช่วงตอนของชีวิต เพื่อให้มนุษย์เข้าจบทบาท สิทธิ และ หน้าที่ของตนในฐานะ เป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่มนุษย์แรกเกิดไปจน ตาย"

สุภัตรา สุภาพ (2531) ให้ความหมายว่า "การสังคมประกิต เป็น กระบวนการทั้งทางตรง และทางอ้อมของมนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ เพื่อที่จะพัฒนา ตนเองให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองด้วย ระเบียบที่กระบวนการทางตรงเป็นการสอนหรือบอกกันโดยตรง เช่น พ่อแม่สอนลูก ครูสอนนักเรียน เพื่อนบอกเพื่อน ฯลฯ และกระบวนการทางอ้อมเป็นการ เรียนรู้โดยอาศัยการสังเกต เลียนแบบ เช่น แม่พูดคำหยาบลูกก็จะพูดคำหยาบ ตาม ทั้งที่แม่ไม่ได้สอนให้ลูกพูด เป็นต้น"

ลำดับขั้นของสังคมประกิต

ลำดับขั้นต่าง ๆ ของสังคมประกิตก็คือ วัยต่างๆ กระบวนการสังคมประกิตในแต่ละวัยย่อมแตกต่างกันออกไป และมีลักษณะเฉพาะกระบวนการสังคมประกิตไม่มีจบสิ้นหรือหยุดลง ยังมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาและมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา กระบวนการสังคมประกิตแบ่งได้เป็น 5 ขั้นกว้าง ๆ คือ (โพรทวร์ย์ สีนลาร์ตัน, 2520)

ขั้นที่ 1 เป็นขั้นแรกของชีวิตนับแต่แรกเกิด วัยนี้การเรียนรู้เป็นไปอย่างง่าย ๆ เพื่ออาหารและการดูแลรักษาเท่านั้น และเด็กจะมีความสัมพันธ์กับแม่หรือคนเลี้ยงเท่านั้น

ขั้นที่ 2 จะมีช่วงเวลาอยู่ระหว่าง 1 - 3 ปี เด็กเริ่มขยายความสัมพันธ์จากมารดาถึงคนอื่น ๆ ในสังคมด้วย เช่น บิดา หรือญาติพี่น้อง ในขั้นนี้นอกจากเด็กจะต้องการการเรียนรู้เพื่ออาหารและการดูแลรักษาแล้ว เด็กยังต้องการความรักจากผู้คนรอบข้าง และเรียนรู้ที่จะแสดงความรักตอบด้วย นอกจากนี้เด็กจะถูกสอนให้ช่วยเหลือตัวเองมากขึ้นด้วย

ขั้นที่ 3 ช่วงนี้เด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนเองมากขึ้น โดยสังคมจะเป็นผู้กำหนดและชี้แนะให้ โดยเฉพาะบทบาทในฐานะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย การเรียนรู้ในช่วงวัยนี้จะอยู่ประมาณ 4-13 ปี

ขั้นที่ 4 เป็นขั้นของวัยรุ่น เป็นวัยที่เด็กเริ่มหันหน้าออกสังคมวงกว้างมากขึ้น เริ่มให้ความสำคัญกับครอบครัวน้อยลง การเรียนรู้ในสังคมจะเรียนรู้จากกลุ่มคนนอกครอบครัว โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน เด็กจะขาดความอดทนต่อข้อกำหนดคกฏเกณฑ์ต่าง ๆ ต้องการความเป็นอิสระอย่างมากเด็กวัยนี้อาศัยกลุ่มเพื่อนเป็นสถาบันเรียนรู้ที่สำคัญ

ขั้นที่ 5 ขั้นของความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากวัยเด็กทั้ง 4 ขั้น กระบวนการสังคมประกิตนั้นเกิดในหมู่ผู้ใหญ่ได้ง่ายกว่าในวัยเด็กเพราะผู้ใหญ่สามารถพูดกันได้ง่ายกว่า โดยเฉพาะในเรื่องที่ไม่ห่างไปจากความสนใจเดิมของคนที่มีอยู่ แต่ถ้าสิ่งที่เรียนรู้นั้นเป็นเรื่องที่ยากหรือซับซ้อนเกินกว่าความเคยชิน การเรียนรู้ก็จะดำเนินไปได้ยาก

ตัวแทนของการสังคมประภค

ตัวแทนของการสังคมประภคมีอยู่ 6 กลุ่ม (สุพัตรา สุภาพ, 2531) ซึ่งกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ก็คือสถาบันต่าง ๆ ที่บุคคลเข้าไปเป็นสมาชิกนั่นเอง ตัวแทนทั้ง 6 คือ

1. ครอบครัว - เป็นสถาบันพื้นฐานที่จัดเกลาผู้นยให้รู้ว่สิ่งใดควรททำ สิ่งใดไม่ควรททำ หรืออะไรถูกอะไรผิดเป็นต้น เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างลึกซึ้ง และมีอิทธิพลต่ออารมณ์ทัศนคติและความประพฤติของเด็กเป็นอย่างยิ่ง การสังคมประภคของครอบครัวนี้จะททำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. กลุ่มเพื่อน - เป็นกลุ่มที่มีอายุระดับใกล้เคียงกันโดยอาจจะรวมกันเป็นกลุ่มเพื่อนธรรมดาดจนถึงชมรม สมาคมที่ตนสนใจ กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของวัยรุ่นเป็นอย่างมาก เพราะเด็กวัยรุ่นนี้มีแนวโน้มต้องการอยู่ร่วมกับเพื่อนที่มีรสนิยมใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะในด้านความคิด การแต่งกายหรือแบบของการแสดงออกเพื่อให้เพื่อนยอมรับตนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม

3. โรงเรียน - ครูมีอิทธิพลและมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก เพราะเด็กสมัยใหม่มักจะใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนเป็นระยะเวลานาน โดยเฉพาะลูกหลานของชนชั้นกลางซึ่งนิยมให้ลูกศึกษาเล่าเรียนในระดับสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ โรงเรียนมีโอกาสรหล่อหลอมทัศนคตินิสัยใจคอของเด็กได้ไม่ยาก เนื่องจากเด็กต้องศึกษาเล่าเรียนหลายปีในแต่ละระดับ ทำให้เด็กได้รับคุณค่าและความรู้บางอย่างทั้งแบบรู้ตัวและไม่รู้ตัว

4. กลุ่มอาชีพ - เป็นกลุ่มอาชีพต่างๆ ในสังคมซึ่งแต่ละกลุ่มอาชีพจะมีคุณค่าหรือระเบียบกฎเกณฑ์ไปตามอาชีพของตน

5. ตัวแทนทางศาสนา - เป็นตัวแทนที่จัดเกลาคนหรือแนะแนวทางให้คนยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อเป็นเป้าหมายในการกระทำ สำหรับบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับศาสนาอย่างใกล้ชิดศาสนาก็มีอิทธิพลอยู่ไม่น้อย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ออกมาในรูปแบบขนบธรรมเนียมประเพณี มารยาท ฯลฯ ที่ปฏิบัติกันอยู่โดยทั่วไป

6. สื่อมวลชน - มีส่วนในการสังคมประกิตทางสังคมแก่มนุษย์ในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ความคิด ความเชื่อ แบบของความประพฤติ อิทธิพลของสื่อมวลชนนี้จะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับภูมิหลังของครอบครัว ว่าได้สอนลูกมาให้รู้จักเหตุและผลหรือเลือกเฟ้นข่าวสารต่างๆ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หรือขึ้นอยู่กับเจตคติของแต่ละบุคคลต่อสิ่งที่ตนได้รับ

กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาวิจัยนี้ก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งแน่นอนว่า จะต้องผ่านกระบวนการสังคมประกิตมาแล้ว และต้องมีการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มและสถาบันต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ซึ่งทำให้ได้รับความคิด ความเชื่อ ค่านิยมต่าง ๆ มากมาย ตั้งแต่เด็กจนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าสถาบันใดที่ทำหน้าที่สังคมประกิตด้านวัฒนธรรมทางจิตใจให้กับกลุ่มเป้าหมาย ถ้าจะกล่าวให้ชัดเจนขึ้นก็คือ นิสิตได้รับการสังคมประกิตจากการทำการสื่อสารกับตัวแทนของสถาบันใดนั่นเอง

แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

วัฒนธรรมถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งของชีวิตมนุษย์ ทั้งนี้ เพราะวัฒนธรรมเป็นแนวทางในการกำหนดค่านิยม และเป็นสิ่งที่คอยกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ แต่เมื่อมีการกล่าวถึงวัฒนธรรม ไรดยทั่วไปนั้นมักจะหมายถึงวัฒนธรรมแต่เพียงบางส่วนบางแง่เท่านั้น เมื่อพูดถึงวัฒนธรรมมักจะคิดถึงกันแต่ศิลปะ วัฒนธรรมการแต่งกาย การฟ้อนรำ หรือสถาปัตยกรรมฯ

สำหรับคำจำกัดความของวัฒนธรรมนั้น มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายด้วยกัน เช่น พระยาอนุมานราชชน (2515 อ้างถึงใน กมล รอดคล้าย 2526) ให้ความหมายว่า "วัฒนธรรม คือสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตขึ้นเพื่อความเจริญออกงามในวิถีชีวิตของมนุษย์ ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เลียนกันไว้ เอาอย่างกันได้ วัฒนธรรม คือสิ่งอันเป็นผลผลิตของส่วนรวมที่มนุษย์ได้ เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบต่อเป็นประเพณีกันมา วัฒนธรรมคือการ

คิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติ และกริยาอาการ หรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสาแดงออกมาให้ปรากฏเป็น ภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ระเบียบ ประเพณี เป็นต้น วัฒนธรรมคือ มรดก แห่งสังคม ซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม

ส่วนพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 ได้บัญญัติไว้เป็นส่วนรวม ครอบคลุมเอาแต่ผลเป็นสำคัญดังนี้ "วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่ แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว ก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน"

หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช (2514) กล่าวว่า "วัฒนธรรม หมายถึงการปลูกฝังสิ่งต่างๆลงไป แล้วได้มีการถ่ายทอดสิ่งที่ปลูกฝังไว้ั้น ระหว่างสังคมชุดหนึ่งกับสังคมชุดต่อ ๆ ไป"

ผจงจิตต์ อธิคมนันท์ (2525) กล่าวว่า "วัฒนธรรม ได้แก่ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นทั้งหมด เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ วิถีชีวิต รวมทั้งผลผลิตของพฤติกรรม ดังกล่าวด้วย สมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ และมีการถ่ายทอดไปยัง ชนรุ่นหลัง นอกจากนี้วัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ"

สุภัตรา สุภาพ (2518) กล่าวว่า "วัฒนธรรม หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม ของสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ วิธีการปฏิบัติ การจัดระเบียบ ตลอดจนความเชื่อ ความนิยม ความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ"

พิทยา สายหู (2525) ให้ความหมายคำว่าวัฒนธรรมไว้ว่า คือแบบอย่างการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งสมาชิกเรียนรู้ถ่ายทอดกันไปด้วยการ สืบสอน อบรมทั้งทางตรงและทางอ้อม

เอ็ดเวิร์ด บี เทเลอร์ (Edward B. Tylor ไม่ระบุปี อ้างถึงใน อัครพล บุญนาคและคณะ, 2533) กล่าวว่า "วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ จากการเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคม เรียนรู้ได้จากการถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง ความรู้เหล่านั้นได้แก่ ความเชื่อ กฎหมาย ศิลธรรม ขนบประเพณี ความสามารถ ตลอดจนการกระทำที่เป็นนิสัยด้วย"

ส่วน บีแซง (Biesang, 1978) ได้สรุปถึงองค์ประกอบของ วัฒนธรรมว่าสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนคือ

1. ส่วนที่มองเห็นได้ (Overt Culture) อันได้แก่การกระทำ และสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นสิ่งที่ไม่มีคามหมายในตัวของมันเอง แต่จะเข้าใจได้จากสภาพแวดล้อมทางสังคมในระยะเวลาใด หรือสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง

2. ส่วนที่ไม่สามารถมองเห็นได้ (Covert Culture) ได้แก่ แนวความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติ วัฒนธรรมส่วนนี้เป็นตัวกำหนด รูปแบบและรูปร่างของวัฒนธรรมทั้งหมด

ข้อสรุปของ Biesang ตรงกับที่พระยาอนุมานราชชน (2515) แบ่งประเภทของวัฒนธรรมไว้อย่างกว้างๆเป็น 2 ประเภทเช่นกัน วัฒนธรรมในส่วนที่มองเห็นได้ (Overt Culture) เทียบได้กับวัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) และวัฒนธรรมในส่วนที่ไม่สามารถมองเห็นได้ (Covert Culture) เทียบได้กับวัฒนธรรมทางจิตใจ (Mental Culture) ซึ่งพระยาอนุมานราชชนได้แบ่งไว้ นอกจากนี้ดูสิต ทองสลวย (2531) กล่าวถึงวัฒนธรรมไว้ว่าวัฒนธรรมจะต้องประกอบด้วยทั้ง 2 รูปแบบ คือ ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางจิตใจ วัฒนธรรมเป็นเครื่อง

ส่งเสริมให้มนุษย์มีความสุขกาย สบายใจ ถ้าขาดเสียอย่างใดอย่างหนึ่งก็จะไม่สมบูรณ์ และองค์ประกอบทั้งสองส่วนก็เป็นตัวกำหนดวัฒนธรรมต่างๆ ขึ้น และจะต้องมีความสมดุลกัน จึงจะทำให้วัฒนธรรมเจริญไปด้วยดี ถ้าไม่สมดุลกันก็จะเจริญไปไม่ได้

จากความหมายของวัฒนธรรมที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม ซึ่งมนุษย์ได้สร้างขึ้นเป็นระเบียบ กฎเกณฑ์ ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ ความรู้ เทคโนโลยี ความเจริญต่างๆ เพื่อความเจริญของงานในวิถีชีวิตของส่วนรวม และเป็นมรดกทางสังคม

สำหรับการวิจัยครั้งนี้เน้นศึกษาเฉพาะวัฒนธรรมทางจิตใจ ซึ่งก็คือ ความเชื่อ ความคิดเห็น ค่านิยม ทัศนคติของกลุ่มเป้าหมาย ดังที่ได้กล่าวไว้แต่ต้นว่าถ้าเราสามารถทราบวัฒนธรรมทางจิตใจของกลุ่มเป้าหมายได้ ก็จะสามารถนำเอามาเป็นแนวทางวางแผนกำหนดการพัฒนาทางด้านจิตใจของบุคคลต่างๆในประเทศได้ต่อไป โดยเฉพาะนิสิต นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสาร การสังคมประกิต และวัฒนธรรม

ทั้งการสื่อสาร การสังคมประกิต และวัฒนธรรมต่างก็มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก โดยจะขอกล่าวรวม ๆ ดังนี้

อัลเฟรด จี สมิท (Alfred G. Smith 1900-1977) อ้างถึงงานของพรูดี ลินลาร์ตัน, 2520) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและการสื่อสารไว้ดังนี้ "วัฒนธรรม คือรหัสซึ่งมนุษย์สามารถที่จะเรียนรู้และใช้ร่วมกัน แต่การเรียนรู้และการที่จะใช้ร่วมกันได้นั้นจำเป็นต้องใช้การสื่อสาร และในทางอ้อมเดียวกันการสื่อสารก็จำเป็นต้องมีรหัสและสัญลักษณ์ ซึ่งสามารถที่จะ

เรียนรู้ และใช้ร่วมกัน ดังนั้นการสื่อสารและวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้" นั่นก็หมายความว่า เมื่อมีการสื่อสารขึ้นที่ใด องค์ประกอบสำคัญที่จำเป็นต้องคำนึงถึงอันดับแรกก็คือ วัฒนธรรมของบุคคลที่ทำการสื่อสาร และในทางตรงกันข้ามวัฒนธรรมของแต่ละสังคมจะคงอยู่ได้ก็จำเป็นต้องพึ่งการสื่อสาร ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง ถ้าจะว่าไปแล้วการสังคมนั้นเป็นกระบวนการกระบวนการหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นและมีจุดประสงค์หลักคือการดำรงคงอยู่ของวัฒนธรรม แนวความคิด บรรทัดฐานต่าง ๆ โดยมีเครื่องมือที่สำคัญที่ใช้ในการถ่ายทอดวัฒนธรรม แบบแผนความประพฤติ จากคนหนึ่งให้สืบทอดไว้กับอีกคนหนึ่ง เครื่องมือนั้นก็คือการสื่อสารซึ่งเป็นที่ตั้งการสื่อสารเชิงวัจนภาษาและอวัจนภาษา อานนท์อาภาภิรม (2525) และสุภัทราสุภาพ (2527) กล่าวถึงเรื่องเหล่านี้ไว้อย่างป้องกันรัดยกล่าว่า

1. แนวทางแห่งพฤติกรรมอันเกิดจากการเรียนรู้ อธิบายได้ว่า "วัฒนธรรม" นั้นมีลักษณะเป็นแนวทางแห่งพฤติกรรมที่มีการเรียนรู้กันได้มิใช่เกิดขึ้นเอง รอดยปราศจากการเรียนรู้มาก่อน มนุษย์รู้จักคิด ถ่ายทอด และเรียนรู้ กระบวนการดังกล่าว (ซึ่งก็คือกระบวนการสังคมนั้น) เกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีการติดต่อกับบุคคลอื่นในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม เพราะฉะนั้นการเรียนรู้จึงเป็นลักษณะที่สำคัญยิ่งของวัฒนธรรม

2. วัฒนธรรมเป็นมรดกแห่งสังคม วัฒนธรรมเป็นผลของการถ่ายทอดและการเรียนรู้ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น และเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการดังกล่าวก็คือ การสื่อสารโดยวิธีสัญลักษณ์ ได้แก่การที่มนุษย์มีภาษาใช้ที่แน่นอนซึ่งมีส่วนช่วยให้การถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นก่อนมายังคนรุ่นหลัง ๆ ดำเนินสืบทอดเนื่องกันมามิขาดสาย

นอกจากทั้ง 3 เรื่องนี้จะมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก ยังเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และน่าจะทำการศึกษาอย่างมากอีกด้วย ผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่ง ในกระบวนการสังคมนั้นทางวัฒนธรรม จึงน่าจะศึกษาว่าช่องทางสื่อสารช่องทางใดที่ทำหน้าที่การ

สังคมประกิตด้านวัฒนธรรมทางจิตาใจในเรื่องใด เพื่อที่จะได้เป็นประโยชน์ ในการวางแผนใช้การสื่อสารเพื่อการพัฒนาจิตาใจอย่างมีประสิทธิภาพ แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ยังไม่มีผู้ศึกษาถึง เรื่องของการสื่อสารกับการสังคมประกิตทางด้าน วัฒนธรรมเลย ที่มีการศึกษากันอย่างมากมายทั้งในประเทศไทย และต่าง ประเทศ เห็นจะมีเพียงการสื่อสารกับการสังคมประกิตทางการเมืองเท่านั้น

แนวความคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยที่สิ้นสุดความเป็นเด็ก และกำลังจะพัฒนาไปสู่ผู้ใหญ่ เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา คำว่า "วัยรุ่น" ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า "adolescence" ซึ่งหมายถึง "การก้าวไปสู่ดูฒภาวะ" (ปราณี รามสูต, 2528)

นักจิตวิทยาพัฒนาการแบ่งช่วงชีวิตมนุษย์ออกเป็นวัยต่าง ๆ โดยมี ความเห็นว่า ช่วงเวลาของความเป็นวัยรุ่นของคนเรานั้นยาวนานพอสมควร และแบ่งพัฒนาการออกเป็น 2 ระยะตามความเด่นคือ วัยรุ่นระยะแรก ก่อนไปทางเด็กมากกว่าผู้ใหญ่ กับวัยรุ่นระยะหลังก่อนไปทางผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก วัยรุ่นระยะแรกอยู่ในช่วงอายุ 12 - 14 ปี วัยรุ่นระยะหลัง หรือวัยรุ่นตอนปลายเริ่มตั้งแต่อายุ 14 ปี ขึ้นไปสู่ความเจริญเต็มที่ตอนอายุราว 22-25ปี (ประมวญ ดิกคินสัน, 2520)

กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ นิสิตระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีอายุประมาณ 17-21 ปี จัดได้ว่าอยู่ในช่วง ของวัยรุ่นตอนปลาย ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงใช้แนวความคิดเกี่ยวกับจิตวิทยา วัยรุ่นมาเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์

แนวความคิดเกี่ยวกับความสนใจของวัยรุ่น

แม้ว่าเด็กวัยรุ่นแต่ละคนจะมีความสนใจที่แตกต่างกันโดยเนื่องมาจากการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความสามารถ ความถนัด และระดับสติปัญญา แต่ก็มียุคเด่นที่เป็นลักษณะร่วมกันของความสนใจของเด็กวัยรุ่นที่ต่างไปจากวัยเด็ก กล่าวโดยรวมแล้ว ความสนใจของวัยรุ่นมักอยู่ในแวดวงเรื่องต่อไปนี้ (ชัยนาถ นาคบุบผา, 2515)

1. ความสนใจเกี่ยวกับการแต่งกาย - วัยนี้จะพินิจพิเคราะห์กับการแต่งกายมาก ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงตัวเองให้ดึงดูดใจของผู้อื่น และเพื่อนต่างเพศ มักจะแต่งตัวเหมือน ๆ กันในกลุ่มเดียวกัน

2. ความสนใจทางการศึกษา - วัยรุ่นมีสนใจการเรียนที่เขามีโอกาสเป็นตัวของตัวเอง หากเป็นเด็กที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาในระดับสูง มีประสบการณ์ที่ดี เป็นทุนเดิมมาดี และทัศนคติต่อการเรียนของเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนดี จะพบว่าช่วงนี้วัยรุ่นจะให้ความสนใจสูงต่อการแสวงหาโอกาสที่จะได้รับความสำเร็จทางการเรียน มีการค้นคว้าศึกษาเพิ่มเติมและสนใจเก็บความคิดเก็บข่าวจากที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียน รวมทั้งสนใจต่อการวางแผนเป้าหมายทางการศึกษาเล่าเรียนของตัวเองด้วย

3. ความสนใจในการเลือกอาชีพ - ได้รับความอิทธิพลจากการได้เห็นได้ใกล้ชิดกิจการงานอาชีพของสมาชิกในบ้านหรือจากเพื่อน รุ่นพี่ ซึ่งได้รับความสำเร็จในงานอาชีพ และอีกส่วนหนึ่งก็ได้รับอิทธิพลจากทัศนคติของกลุ่มเพื่อนที่มีต่ออาชีพต่าง ๆ

4. ความสนใจในการคบเพื่อน - วัยนี้เป็นวัยที่ให้ความสำคัญกับเพื่อน มีเวลาอยู่กับเพื่อนมากกว่าอยู่กับครอบครัวและจะทำอะไรตาม ๆ กัน

5. ความสนใจในการเลือกคู่ครอง - ในวัยนี้จะเริ่มคิดถึงการมีชีวิตครอบครัว การมีชีวิตคู่ การเลือกคู่ครองของวัยรุ่นมีความแตกต่างกันไปตามทัศนคติ ค่านิยม การอบรมเลี้ยงดู สภาพแวดล้อมทางสังคมของวัยรุ่น รวมทั้งอาจได้รับอิทธิพลจากภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือนวนิยายอีกด้วย

จากลักษณะความสนใจของวัยรุ่นที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นลักษณะหนึ่งของวัยรุ่นในการที่จะปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับของสังคม วัยรุ่นจะรู้สึกมีความสุขและปรับตัวได้ดี หากสังคมยอมรับเขา ดังนั้นวัยรุ่นจึงพยายามที่จะพัฒนาความสนใจของตนให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมเป็นส่วนใหญ่ และในขณะเดียวกันก็ต้องพัฒนาบุคลิกภาพ และปรัชญาชีวิตให้เข้ากับความต้องการและสภาพความเป็นจริงทางสังคม (จิราภรณ์ อารยะรังสฤษฎ์, 2526)

ดังนั้นการศึกษาวัฒนธรรมทางจิตใจของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในครั้งนี้ จึงใช้ความสนใจของวัยรุ่นเป็นกรอบในการศึกษา เพื่อดูว่าในแต่ละเรื่องนั้นนิตินำความสำคัญกับวัตถุหรือจิตใจ และได้รับการสังคมประกิตเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้จากช่องทางสื่อสารใด

งานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากยังไม่มีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารกับการสังคมประกิตด้านวัฒนธรรมทางจิตใจเอาไว้ ผู้วิจัยจึงทำได้เพียงหางานวิจัยที่พอจะเกี่ยวข้องและพอจะเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้มากกล่าวไว้ในส่วนนี้

จอห์น โคลแมน และลีโอ เฮนดรี (John C. Coleman & Leo Hendry, 1991) เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของบิดามารดาต่อการเลือกอาชีพของเด็กไว้ดังนี้ "บิดาและมารดาเป็นตัวอย่างแบบจำลองของบทบาทเกี่ยวกับการเลือกอาชีพในอนาคตของเด็ก เนื่องจากความที่เด็กได้ใกล้ชิดกับบิดามารดา" และแนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนต่อวัยรุ่นไว้ดังนี้ "ถึงแม้วัยรุ่นเป็นวัยที่ต่อต้านกฎเกณฑ์ ไม่ยอมรับฟังและไม่ยอมทำตามคำแนะนำคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ แต่วัยรุ่นจะยอมรับฟังความคิด และทำตามรูปแบบการกระทำของเพื่อน เนื่องจากวัยรุ่นไม่ได้คิดว่าเพื่อนกำลังสอนตนอยู่แต่เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างเพื่อน"

เจมส์ ไมเคิล ฮิลตัน (James Michael Hilton, 1979) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรม กับฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมพบว่าความแตกต่างของฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม มีผลทำให้เกณฑ์การตัดสินจริยธรรมแตกต่างกันออกไป

โจเซฟ ที แคลปเปอร์ (Joseph T. Klapper, 1960) กล่าวถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนไว้ดังนี้

1. สื่อมวลชนเป็นสื่อที่ไม่อิทธิพลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคล สื่อมวลชนเป็นแรงผู้สนับสนุน (an agent of reinforcement) ที่สนับสนุนทัศนคติ รสนิยม (วัฒนธรรมทางจิตใจ) ความมีใจรักนิยมเอียง ตลอดจนแนวโน้มด้านพฤติกรรมของประชาชนให้มีเพิ่มขึ้น
2. สื่อมวลชนอาจเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนได้เช่นกัน (an agent of change) ในกรณีที่ทัศนคติในเรื่องนั้น ๆ ยังไม่มั่นคง การเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังรากลึก หรือเปลี่ยนไปในทางตรงกันข้ามอาจเปลี่ยนได้บ้าง แต่ต้องใช้เวลา และบุคคลต้องได้รับข่าวสารเพียงพอเป็นอิทธิพลในลักษณะสะสม (cumulative impact) ไม่ใช่อิทธิพลที่ก่อให้เกิดผลทันทีทันใด หรือในระยะเวลายาวสั้น

บาร์บารา เอ็ม นิวแมนและ ฟิลิป อาร์ นิวแมน (Barbara M. Newman & Philip R. Newman, 1986) เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของบิดามารดาต่อวัยรุ่นไว้ดังนี้ "ถึงแม้ในช่วงวัยรุ่นกลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นในหลายๆ ด้านแต่เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนบิดามารดาคือบุคคลที่วัยรุ่นจะคิดถึงและเข้าไปขอคำปรึกษา" และเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของเพื่อนต่อวัยรุ่นไว้ดังนี้ "แม้ในช่วงวัยรุ่นตอนกลางถึงวัยรุ่นตอนปลายเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อเขาน้อยลงกว่าในช่วงวัยรุ่นตอนต้นแล้วก็ตาม แต่เพื่อนก็ยังเป็นบุคคลที่วัยรุ่นให้ความสำคัญมากอยู่เช่นเดิม"

มาสเตอร์ (ไม่ระบุปี อ้างถึงใน กรรณิการ์ อัสวตรเดชา, 2531) เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการขั้นพื้นฐาน 5 ประการไว้ดังนี้ "เมื่อมนุษย์ได้รับความต้องการขั้นต้นสมปรารถนาแล้ว มนุษย์จะไฝหาความยกย่องซึ่งจะได้จากการประสบความสำเร็จในตำแหน่ง "

ลอรา แอน เกรดี (Laura Ann Grady, 1980) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการสอนในโรงเรียนคาทอลิกและโรงเรียนทั่ว ๆ ไป กับทัศนคติที่นักเรียนมีต่อค่านิยมต่าง ๆ ในแง่การเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น พบว่า "นักเรียนหญิงมีแนวโน้มเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่านักเรียนชาย "

เลสเตอร์ ดี โครว์ และ อลิส โครว์ (Lester D. Crow and Alice Crow, 1956) อธิบายว่าความสนใจของวัยรุ่นจัดเป็นด้าน ๆ ไปได้ 4 ด้านคือ ความสนใจเกี่ยวกับตนเอง ความสนใจทางสังคม ความสนใจเลือกอาชีพและวิถีชีวิต และความสนใจทางศาสนา ซึ่งความสนใจเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันอย่างเห็นได้ชัด ยกตัวอย่างเช่น ความสนใจเกี่ยวกับตัวเองและความสนใจทางสังคมจะมีอิทธิพลต่อลักษณะการเลือกอาชีพของวัยรุ่นมาก

อัลเฟรด แอดเลอร์ (Alfred Adler ไม่ระบุปี, อ้างถึงใน สาราช คาร์ตัน, 2525) นักจิตวิทยา กล่าวว่า "บิดามารดาควรให้ความใกล้ชิดและเอาใจใส่ลูกบ้าง ไม่ใช่มุ่ง "ให้" ทางวัตถุเท่านั้น เพราะตามความเป็นจริง พ่อแม่ส่วนหนึ่งเน้นการหารายได้มาจับจ่ายในบ้านหรือแสวงหาเกียรติหากการยอมรับจากสังคมจนลืมไปว่าเด็กต้องการอาหารจากพ่อแม่ด้วย และอีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญมากต่อสุขภาพจิตของบุตรที่พบในงานวิจัยชิ้นนี้คือ ปัญหาบิดามารดาทะเลาะขัดแย้งกันบ่อย ๆ เพราะจะสร้างความรู้สึกหวั่นไหวไม่มั่นคงให้แก่บุตรทำให้บุตรมีความไม่สบายใจสูง "

คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและดูแลเด็กวัยรุ่น (2535) ได้ทำการศึกษา และได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาวัยรุ่นไทยไว้ว่า "วัยรุ่นวัยสร้างสรรค์เพื่อสังคมไทย" ว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เด็กวัยรุ่นและสังคมให้ความสำคัญกับวัตถุมากขึ้น เกิดจากค่านิยมของสังคมที่นิยมความสะดวกสบาย และค่านิยมทางวัตถุ ยกย่องคนมีอำนาจ มียศ มีตำแหน่ง มีฐานะมากกว่าคนดี มีคุณธรรม กิจกรรมการเรียนการสอนก็มุ่งเน้นแข่งขันกันในด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการมากกว่าการเสริมสร้างนิสัยและคุณธรรมที่พึงงาม รวมทั้งสื่อมวลชนยังมีการโฆษณาเผยแพร่ภาพและข่าวสารที่สะท้อนให้เห็นความหรุหราบุ่มเฟิอຍมากกว่าการส่งเสริมพฤติกรรมความขยัน ประหยัด และอดทน

ฉลอง พินิจสุวรรณ (2528) กล่าวในบทความเรื่อง "เหตุแห่งการขาดคุณธรรมของคนในชาติ" ไว้ว่า "เหตุที่การปลูกฝังคุณธรรมของคนในชาติไม่ประสบผลเป็นเพราะเหตุหนึ่งคือ เป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้น้อยมักจะเลียนแบบผู้ใหญ่เสมอ ซึ่งก็มีทั้งที่เป็นแบบอย่างที่ดีและไม่ดี เด็กจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่ว่าจะแนะนำหรือเสนอตัวอย่างไรต่อเด็กนั่นเอง" ซึ่งเป็นความเห็นที่สอดคล้องกับ จานงศ์ ทองประเสริฐ (2527) ที่ว่า "การปลูกฝังศีลธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจให้ไปพัฒนาสังคมต่อนั้น มิใช่ปลูกฝังเฉพาะตัวอักษร และด้วยแผนการศึกษาเท่านั้น แต่สิ่งสำคัญในเรื่องนี้คือ ผู้ที่จะนำเด็กให้ปฏิบัติได้คือ พ่อแม่ ครูและผู้ใหญ่ทั่ว ๆ ไปที่จะต้องทำตนเป็นแบบอย่างให้เด็กเห็น

ฉลองรัฐ อินทรีย์ และคณะ (2527) ทำการศึกษาปัญหาและความต้องการของวัยรุ่นไทยพบว่า "บิดามารดาส่วนมากมักอยากให้อบุตรเจริญรอยตามตน มีอาชีพเช่นเดียวกับตน หรือรับราชการเหมือนตน หรือมิฉะนั้นก็อยากให้อบุตรมีอาชีพที่มีรายได้มีเกียรติ รดยมิได้คำนึงถึงความสามารถและความสนใจของเด็ก นอกจากนี้ยังพบว่าวัยรุ่นจะเลือกคบเพื่อนที่มีนิสัยคล้ายกับตนเอง หรือเพื่อนที่มีบุคลิกลักษณะ หน้าตาทำทางเหมือนที่ตนชอบ ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการแต่งกายวัยรุ่นเห็นว่า การแต่งกายตามแบบแฟชั่นเป็นการสิ้นเปลือง และไม่เชื่อว่าการมีทรัพย์สินเงินทองมากจะทำให้ชีวิตมีความสุข

แต่ตนเองต้องการมีทรัพย์สินเงินทองมาก สำหรับการแต่งงานวัยรุ่นชายและหญิงส่วนใหญ่ต้องการแต่งงานกับคนที่ตนรัก โดยจะแต่งงานกับคนที่มีลักษณะถูกใจตนเอง และวัยรุ่นหญิงต้องการแต่งงานกับบุคคลที่มีการศึกษา ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของวัยรุ่นทุกเพศทุกวัยค่อนข้างดี แสดงออกโดยการเสียสละที่นั่งในรถโดยสารให้แก่คนชรา และเด็ก ไม่ชอบการทิ้งขยะลงบนพื้นดิน ด้านการศึกษาวัยรุ่นเพศชายหญิงต้องการศึกษาต่อ และต้องการศึกษาให้มาก ๆ จนถึงระดับปริญญาเอก และท้ายสุดคือการเลือกสถาบันทำงาน พบว่าวัยรุ่นทั้ง 2 เพศต้องการทำงานในสถาบันของรัฐบาล"

ชัชชาติ นาคบุผา (2527) ศึกษาถึงการเลือกอาชีพของเด็กพบว่า "บิดามารดามีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของเด็กอย่างยิ่ง เพื่อน ๆ และครูก็มีอิทธิพลรองลงมาตามลำดับ"

ชนิตร์ ภูภาณจน์ (2529) กล่าวในบทความเรื่อง "โรคจิตภาวะเรื้อรังในวัยรุ่นเรียน" ว่า "ผู้ใหญ่เท่านั้นที่จะเป็นตัวแก้ไขสิ่งเหล่านี้และดำเนินชีวิตของตัวเองให้เป็นแบบอย่างต่อคนรุ่นหลัง ซึ่งความเป็นจริงของสังคมเวลานี้ผู้ใหญ่เองนั้นแหละที่เป็นตัวสร้างความฟุ้งเฟ้อให้กับสังคม สร้างทัศนคติเกี่ยวกับความเป็นอยู่ที่วัดความเป็นมนุษย์กันด้วยวัตถุ แล้วก็กลายมาถึงตัวลูกหลาน จากนั้นลูกหลานของผู้ใหญ่นั้นก็นำมาใช้กับสังคมในวัยเดียวกัน แบ่งช่องว่างระหว่างวัตถุและจิตใจให้ห่างออกไป สร้างสถานการณ์ให้เห็นว่าผู้ที่ขาดวัตถุคือ ผู้ที่ด้อยในสังคม และนั่นแหละคือการไขว่คว้าหาวัตถุเพื่อให้เข้ากับสังคมให้ได้ของเด็ก ซึ่งกลายเป็นเหยื่อของสังคมที่หลงระเริงอยู่กับวัตถุ"

นาฏเฉลียว สมาวงศ์ (2525) กล่าวถึงการพัฒนาทางสังคมของวัยรุ่นว่า "วัยรุ่นนี้คือ วัยรุ่นมีความต้องการให้ตนเองเป็นที่ยอมรับของเพื่อน โดยพยายามทำงานให้เข้ากลุ่มเข้าแก๊งในวัยเดียวกัน มีความพิถีพิถันในการแต่งตัวให้เหมือนเพื่อน ๆ"

บรมะ สตะเวทิน (2531) กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมและ เศรษฐกิจ การดูโทรทัศน์ และทัศนคติของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานครว่า "อิทธิพลของครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีต่อเด็กนั้นมีอยู่มากมายหลายด้านเช่น กิริยามารยาท ความคิดเรื่องเวลา ความรักชาติ ความเลื่อมใสในศาสนา การรักษาความสะอาด ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่หรือความใจแคบ ความประหยัด หรือความฟุ่มเฟือย ความซื่อสัตย์สุจริต ศิลธรรม รสนิยม ฯลฯ"

นอกจากนี้ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว บรมะ สตะเวทิน (2531) พบว่า "ครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีอิทธิพลต่อศีลธรรมและทัศนคติในขณะที่ยังปัจจัยด้านสังคมและ เศรษฐกิจ (เพศ โรงเรียน สถานะทางสังคม และ เศรษฐกิจของครอบครัวและความสัมพันธ์ของบิดามารดา) และการดูโทรทัศน์ไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติด้านศีลธรรมและความถูกต้อง"

ปราณี रामสูต (2528) กล่าวถึงความสนใจในการเลือกอาชีพของวัยรุ่นไว้ว่า "ความสนใจด้านอาชีพของวัยรุ่นได้รับอิทธิพลจากการได้เห็นได้ใกล้ชิดการทำงานของสมาชิกในบ้านหรือจากเพื่อนสูงวัยกว่า ซึ่งได้รับความสำเร็จในงานอาชีพ นอกจากนี้ปัญหาในการเลือกอาชีพในวัยรุ่นหญิงไม่สู้มีมากนัก วัยรุ่นชายจะมีปัญหาด้านนี้มากกว่า เนื่องจากวัยรุ่นชายจะรู้สึกที่อาชีพสำคัญมากต่อชีวิตของเขา จะวัดความสำเร็จมากน้อยในชีวิตก็จะเพ่งเล็งที่ลักษณะอาชีพที่จะเลือกทำต่อไปนี้เอง"

ประดัด เรื่องมาลัย (2519) กล่าวถึงค่านิยมของวัยรุ่นในสังคมไทยไว้ว่า "วัยรุ่นเลือกคบเพื่อนที่มีนิสัยคล้ายกับตนเอง หรือเพื่อนที่มีบุคลิกลักษณะ หน้าตา ท่าทางเหมือนกับที่ตนชอบและนอกจากนี้วัยรุ่นยังนิยมนับถือคนที่มีอายุสูงมีจิตวิใจเมตตากรุณารอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่"

ผู้จัดการรายสัปดาห์ (2537) จากการสำรวจหนุ่มสาววัยรุ่นพบว่า "กลุ่มหนุ่มสาววัยทำงานรุ่นใหม่ในยุคนี้ มิได้มีความหมายเพียงวัยรุ่นที่ก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ หากแต่เป็นหนุ่มสาวยุคใหม่อย่างแท้จริง พวกเขาและเธอมีความกล้าหาญที่จะพยายามสร้างงาน สร้างชีวิต สร้างทุกสิ่งขึ้นมาด้วยตนเอง ตั้งความเห็นส่วนใหญ่อยากทำธุรกิจของตนเอง รองลงมาอยากทำงานบริษัทเอกชน ส่วนหน่วยงานราชการเป็นองค์กรสุดท้ายที่ให้ความสนใจ ในขณะที่เดียวกันก็พร้อมที่จะศึกษาต่อเมื่อมีโอกาสนอกจากนี้พวกเขายังคำนึงถึงคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย บรรารณาที่มีชีวิตครอบครัวที่อบอุ่นมีสุขภาพที่ดี และต้องการคู่ครองที่เข้าใจซึ่งกันและกัน พร้อมจะรับฟังทุกข์สุข แลกเปลี่ยนความเห็นต่อกันเป็นสำคัญ"

พรทิพา หอมจันทร์ (2529) ศึกษาเรื่องการขัดเกลาทางสังคมของครอบครัวในชุมชนแออัดของกรุงเทพมหานครพบว่า "ความสัมพันธ์ในครอบครัว (ระหว่างบิดามารดา ความอบอุ่นในครอบครัว การทะเลาะวิวาทและการมีภรรยาบ่อย) และฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง และไม่มั่นคงนั้นมีผลต่อการให้การขัดเกลาทางสังคมนั้นคือ ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ดี และฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง จะให้การขัดเกลาทางสังคมได้ดีกว่าครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ไม่ดี และฐานะทางเศรษฐกิจไม่มั่นคง"

นอกจากนี้เพ็ญรย์ สีนลรัตน์ (2527) ก็มีความเห็นในแนวเดียวกันโดยกล่าวไว้ในบทความเรื่อง "เมื่อสังคมเป็นอย่างนี้ จะหวังอะไรมากมายกับการศึกษา" ว่า "การศึกษากับสังคมมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างมิอาจแยกได้ านสภาพสังคมที่เต็มไปด้วยการทำอะไรเพื่อประโยชน์ของตนเอง การกอบโกยทุจริตหลอกลวงปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป การแสดงออกของผู้ใหญ่ไม่เป็นไปตามที่พูด เราจะไปเรียกร้องเอากับครูให้สอนในสิ่งที่ตรงข้ามกับปรากฏการณ์ได้แค่ไหน เราจะหวังอะไรมากมายจากการศึกษา ขอให้สังคมมีรูปแบบที่ดีก่อนเถิด แล้วครูและการศึกษาจะช่วยให้ได้อย่างเต็มที่"

ระพี สาคริก (2526) กล่าวในบทความเรื่อง "อิทธิพลการศึกษาจากโรงเรียนชีวิต" ว่า "สังคมที่แต่ละคนเรียนจากของจริงอยู่ทุกวันทุกเวลามีอิทธิพลที่สุดมีผลประโยชน์ตอบแทนส่วนตัวเป็นเงื่อนไขและรางวัล กล่าวได้ว่า สิ่งที่มีอิทธิพลจนกระทั่งกระทบการเรียนการสอนในโรงเรียนเกือบจะสิ้นเชิงก็คือฐานเดิมของแต่ละคน สิ่งแวดล้อมสังคมรอบ ๆ ตัวต่างหากที่จะเป็นตัวกลบกลืน หรือ เปิดคุณธรรมและจริยธรรมในเยาวชนออกมาให้ปรากฏ ถ้าจะพัฒนาสังคมให้มุ่งสู่วิถีทางคุณธรรมและจริยธรรมแล้ว ต้อง เปลี่ยนแปลงทัศนคติ และ ค่านิยมของสมาชิกในสังคม ซึ่งจะ เป็นครุระดับพื้นฐานของโรงเรียนชีวิตให้ได้"

นอกจากนี้ระพี สาคริก (2526) ยังกล่าวในบทความเรื่อง "จริยศึกษากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต" ว่า "การที่จะให้การศึกษาหรือสร้างจริยธรรมในเด็ก ๆ นั้นต้องยึดหลักที่ว่า สิ่งที่จะสามารถเข้าถึงจิตใจได้ต้องมีลักษณะที่กระทบจิตใจ ยิ่งได้รับการกระทบเป็นระยะเวลายาวนานและต่อเนื่อง ก็ยิ่งฝังแน่นและลึกซึ้งเท่านั้น ส่วนการฟังทางหูเป็นเพียงส่วนเสริม"

เรื่องศิริ หิรัญชอุณหะ (2533) กล่าวไว้ในงานวิจัย "ชีวิตการสื่อสารของประชาชนในชุมชนแออัด" ว่า หากเริ่มทำการปลูกฝังความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเคารพกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้ตั้งแต่เริ่มแรกที่เด็กในชุมชนแออัดมีโอกาสเข้าสถานศึกษา เด็กพวกนี้จะกลับกลายเป็นพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากพ่อแม่จากการได้รับการสังคมประจักษ์จากสถานศึกษา พวกเขาจะเป็นผู้ริเริ่มแก้ไขสภาพความเป็นอยู่ด้วยตนเอง พวกเขาจะกลับกลายเป็นผู้มีการศึกษาและมีคุณค่าต่อสังคม ปัญหาต่าง ๆ ก็จะทุเลาเบาบางไปและหมดสิ้นไปจากสังคมเมือง "

วารินทร์ ม่วงสุวรรณ (2517, อ้างถึงในปราณี รามสูต, 2528) ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างกรอบมเลียงตุลुकแบบให้ความรัก และแบบควบคุมกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และวินัยทางสังคมของเด็กวัยรุ่น ซึ่งผลจาก

การศึกษาด้านลักษณะความเชื่อเพื่อเพื่อพบว่า บิดามารดามีบทบาทสำคัญ
ในการปลูกฝังความเชื่อเพื่อในเด็ก"

สุชา จันทร์เอม (2520) กล่าวถึงวัยรุ่นว่า "ตามปกติวัยรุ่นตอนปลาย
ที่เกิดมาจากครอบครัวที่พ่อแม่รักใคร่ปรองดองกันนั้น ย่อมได้รับแบบอย่างที่ดี
ของความรัก และชีวิตสมรส เมื่อตนเองเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะรู้จักเลือกคู่ที่
เหมาะสม มีความรักที่จริงจังต่อบุคคลที่ตนรัก และมีความสุขในชีวิตครอบครัว
ส่วนเด็กที่มาจากครอบครัวบ้านแตกจะไม่เชื่อในความรัก และไม่เชื่อว่าจะมีใคร
รักตนจริง "

อรรรรณ คุณวิศาล (2523) กล่าวถึงหลักการอบรมเด็กไว้ดังนี้คือ
วิธีที่เหมาะสมในการอบรมบ่มนิสัยเด็กมี 3 ประการ ซึ่งหนึ่งในวิธีการนั้นคือ
อบรมโดยผู้ใหญ่ว่าตัว เป็นแบบอย่าง

จากงานวิจัยและบทความเหล่านี้ สามารถจะสรุปรวบรวมเป็น
แนวคิดได้ว่า ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคลทั้งบิดามารดา สังคม
แวดล้อมรอบตัววัยรุ่น เพื่อน และครูมีอิทธิพลในการสังคมนิกิตวัฒนธรรม
ทางจิตใจของวัยรุ่นอย่างยิ่ง ในขณะที่ไม่มีงานวิจัยหรือบทความชิ้นใดที่กล่าวว่า
การสื่อสารผ่านช่องทางการสื่อสารมวลชนมีอิทธิพลในการสังคมนิกิตวัฒนธรรม
ทางจิตใจให้กับวัยรุ่น จะมีก็เพียงโจเซฟ ที แคลปเปอร์ (Joseph T.
Klapper) ที่กล่าวว่าสื่อมวลชนเป็นเพียงผู้สนับสนุน (an agent of
reinforcement) ที่สนับสนุนวัฒนธรรมทางจิตใจให้เข้มแข็งขึ้น และพร้อมที่
จะแสดงออกมาเมื่อมีแรงจูงใจ หรือเมื่อโอกาสเหมาะสมเท่านั้น